

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਫਾਲਸੈ ਅਤੇ ਦੁੱਲਤ ਜੇ.ਜੇ. ਦੇ ਅੱਗੇ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਦੇਸੀ-ਅਪੀਲੈਂਟ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1953 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 25-ਡੀ.

ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 3 ਨਵੰਬਰ 1954

ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ (1947 ਦਾ II)-ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ- - ਦੇ ਉਪਬੰਧ- ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ -ਕੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ-

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ।

227

-ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ-ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ-ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ (1898 ਦਾ ਐਕਟ V) ਧਾਰਾ 537- ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ - ਧਾਰਾ 156(2) - ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ - 1947 ਦੇ ਐਕਟ II ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ-ਕਥਨ-ਵਿਰੋਧ-ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1898 ਦਾ ਐਕਟ V) ਦੀ ਧਾਰਾ 156(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਬੀ)-ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ- ਦਾ ਮਤਲਬ।

ਆਯੋਜਿਤ, ਪ੍ਰਤੀ ਫੁੱਲ ਬੈਚ-

(1) ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ;

(2) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(3) ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ; ਅਤੇ

(4) ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਯੋਜਿਤ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੁੱਲਟ, ਜੇ.ਜੇ.-

(1) ਕਿ ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਇੱਥੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ-

(ਏ) ਸਮੀਖਿਆ ਅਧੀਨ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

(ਬੀ) ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(ਸੀ) ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ; ਅਤੇ

228

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

(ਡੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(2) ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਬੇਨਿਯਮੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ।

(3) ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(4) ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ-

(1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ

(2) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(2) ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(1) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ

(5) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

(6) ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਤੀ ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ.-

(1) ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪ-ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੱਟ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

(2) ਇਹ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 190(1)(ਬੀ) ਵਿੱਚ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਇੱਕ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(3) ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮਹਿਰੀ (1), ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਭੱਟ ਮੰਜੂਨਾਥਭੱਟ ਹਤੰਗਦੀ (2), ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ (3), ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (4), ਤਾਰਾ ਸਿੰਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (5), ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਵਿਨਾਇਕ ਦਾਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ (6), ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (7), ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (8), ਪਰਭੂ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (9), ਰੁਸਤਮ ਅਰਦੇਸ਼ੀਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (10), ਰਾਜ ਵਿ. ਮਦਨ ਲਾਲ (11), ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਾਨਯੋਗ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਫਲਸ਼ੈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਫਲਸ਼ੈ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਦੁਲਟ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਨਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਫਲਸ਼ੈ, ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਦੁਲਟ।

ਆਰ ਐਲ ਆਨੰਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਿਆਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਫਾਰ ਰਿਸਪੌਂਡੈਂਟ ਲਈ।

ਫਲਸ਼ੈ, ਜੇ. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਉਪ ਧਾਰਾ (4) ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ-

ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1898 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਹਾਇਕ ਸਟੋਰ-ਕੀਪਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਖੇਪ ਨੂੰ ਗਬਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1950 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਗੁਡਸ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਇਸ ਖੇਪ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲਈ ਅਤੇ 2 ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ 7 ਅਕਤੂਬਰ 1950 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ.ਟੀ.ਓ. ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ 409 ਅਤੇ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

231

ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਲਾਲ (1) ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 18 ਅਗਸਤ 1953 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਮਦਨ ਲਾਲ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦਵਤਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਸਨ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ, (2), ਸਵਾਲ "ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ" ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੇਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 165 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਾਨ ਹਨ। 5 (2) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

232

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਮੁਥਮ ਅਤੇ ਵਾਂਚੂ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-

"ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਉਸੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੇਸ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਪ ਧਾਰਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ.. ਧਾਰਾ 161 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 3, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ।"

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਸੀ। ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਲਕੱਤਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜ, (1) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਸੀ।

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

233

ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਸਾਹਿੰਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ- ਕੇ.ਸੀ. ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਦੇਬਾਬਰਤਾ ਮੁਕਰਜੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ-

"ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ 1947 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿਚਲਾ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਥਾਣਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1947 ਦਾ ਐਕਟ 2 ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 156, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਦੁਆਰਾ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। . ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ "ਇਸ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਹੈ."

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜੋ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ।

234

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII]

ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਗਲਤ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਨੁਕਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੁਕਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਚਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 537, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਧਿਆਇ XXVII ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੰਮਨ, ਵਾਰੰਟ, ਦੇਸ਼, ਘੋਸ਼ਣਾ, ਆਦੇਸ਼, ਨਿਰਣਾ ਵਿਚ ਸੀਨ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

235

ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ

ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਵਾਲ "1947 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੈ ਜੋ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਦੁਲਾਟ, ਜੇ. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1947 ਕਾਨੂੰਨ ॥ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ? ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165, ਜਾਂ 165-ਏ, ਜਾਂ 1947 ਦੇ ਐਕਟ ॥ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਕਸਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਸਾਬਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ

236

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ

"ਕੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਮਾਈ ਲਾਰਡ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਰੱਖੇ ਜਾਣ।

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਅੱਗੇ

ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ:- ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਆਨੰਦ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ:- ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. 1953 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੰ: 25-ਡੀ ਅਤੇ 434 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਕੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੇਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?" .

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1953 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੰਬਰ 25-ਡੀ ਅਤੇ 434 ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ 1953 ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। 2 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਨੂੰ 11,141-8-0 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ 550 ਮਾਂਡ ਵਜ਼ਨ ਵਾਲੇ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਵੈਗਨਲੋਡ ਦੀ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(4) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੇਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1952 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ.ਸੀ.ਗੋਰਾ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, 1 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 1953 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 25-ਡੀ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। 1952 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 30/2 ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1952 ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਰੁਪਏ 50 ਮਦਨ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1. ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਰਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7, ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.3, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1952 ਨੂੰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P.M./1 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1953 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 434 ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161

ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਤਹਿਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

1953 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1952 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 30/2 ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1952, ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1952 ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ 1953 ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(4) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ-

"ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ, 1898 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ।"

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

VOL. VIII

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

239

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਗਜ਼ਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1952 ਦੁਆਰਾ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5(4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

"5-ਏ. ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ। ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1898 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ:-

(ਏ) ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ;

(ਬੀ) ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ, ਅਤੇ

(ਸੀ) ਹੋਰ ਕਿਤੇ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦਾ,

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ (1860 ਦਾ ਐਕਟ XL) ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165-ਏ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜੇ ਨੁਕਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ

(1) ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸਾਹਿੱਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ - ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ;

(2) ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(3) ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1952 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੇਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 8, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

241

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਧਾਰਾ 8, ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ।

19 ਮਾਰਚ 1891 ਨੂੰ, ਧਾਰਾ 561 ਨੂੰ 1891 ਦੇ ਐਕਟ X ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1882 ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

"561 (1) ਇਸ ਕੇਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਰੇਗਾ

(ਏ) ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਨ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ

242

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL VIII

(ਬੀ) ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੌਂਪਣਾ।

(2) ਅਤੇ, ਇਸ ਕੇਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੀਫ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਧਾਰਾ (1), ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮੇਹਰੀ (1) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਲਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਨੈਕਸ, ਜੇ, ਨੇ ਕਿਹਾ-

"ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਕਿ ਕੇਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 1898 ਦੇ ਕੇਡ ਵਿੱਚ, 1882 ਦੇ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੋਧ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

243

ਨਿਰਣਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮਹਿਰੀ (1), ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਅਧੀਨ ਚੰਗਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

1951 ਵਿੱਚ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ।

ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(ਜੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 190 ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 195, 196, 196-ਏ, 197, 198, 198-ਏ ਅਤੇ 199 ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

244

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 92 ਨੂੰ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੁਦਈ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਵ-ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। 1952 ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1952 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 8 ਅਤੇ 10, ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਨੂੰ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ।

VOL. VII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

245

ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਭੱਟ ਮੰਜੂਨਾਥਭੱਟ ਮੱਤੰਗੜੀ (1) ਵਿੱਚ, ਫਾਵਸੇਟ, ਜੇ. (ਮਿਰਜ਼ਾ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤੀ) ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਐਕਟ, 1890 ਦੀ ਧਾਰਾ 84 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ 27, ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ; ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: -

"27 (1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ-

(ਏ) ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ; ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ

(ਬੀ) ਨਿਯਮ 30 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਾਂਚ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਾਂ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸੀ) ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਧੀਨ ਤਾਇਨਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਇੱਕ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-

(i) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਹੋਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

246

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ 10,000, ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਹ ਸੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਾਂ

(ii) ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, "ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਧਿਆਇ XXVII ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ

(a) ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੰਮਨ, ਵਾਰੰਟ, ਚਾਰਜ, ਘੋਸ਼ਣਾ, ਆਦੇਸ਼, ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦੀ, ** ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ, ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ, ਜਾਂ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੈ।"

ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ-

(ਏ) ਸਮੀਖਿਆ ਅਧੀਨ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਬੀ) ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ;

(ਸੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ

(ਡੀ) ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਜਾਂ ਅਣਦੇਖੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਾਡੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਬੇਨਿਯਮੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ।

ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ (1) ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਫਿਲਿਮੋਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 360 ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ "ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

248

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

ਕੁਹਾੜੀ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1) ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਨੈਰਮੰਡ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 (1) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (2), ਬੋਸ, ਜੇ., (ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਦਾਸ, ਜੇ. ਜੇ., ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ) ਨੇ ਕੋਡ ਵਿਟੀ- ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। "ਜੇ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।"

ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਵਿਨਾਇਕ ਦਾਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ (1) ਵਿੱਚ, ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ,

ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਤੱਟ ਮੰਜੂਨਾਥਤੱਟ ਮਾਤੰਗਦੀ (4), ਫੋਸੇਟ, ਜੇ. (ਮਿਰਜ਼ਾ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ-

“ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਬੂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਹੈ।

ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (1), ਕੇ.ਸੀ.ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ. (ਦੇਬਾਬਰਤ ਮੁਖਰਜੀ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ) ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ 537 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ,

ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2), ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (3), ਮੂਥਮ, ਜੇ. (ਵਾਂਚੂ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤੀ) ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਭੱਟ ਮੰਜੂਨਾਥਭੱਟ ਮਾਤੰਗਦੀ (4) ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (1) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਆਇ XV ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੇਸਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 156 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਡ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 551 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੂਰੇ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਜੋ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ: -

(1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ

(2) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (2) ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(1) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (1) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (1) ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸੀ। ਧਾਰਾ 156 (2) ਦਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (1) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1952 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(1) ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸੀ।, ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (1) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਜੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 (2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (1) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮੋਹਰੀ (2) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 537 ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮੋਹਰੀ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੇਡ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 561 (2) (2), ਨੈਕਸ, ਜੇ. ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਨੈਕਸ, ਜੇ., ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮੋਹਰੀ (2) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ।

ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਵਿਨਾਇਕ ਦਾਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ (1) ਵਿੱਚ, ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।

ਪਰਭੂ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2) ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰਭੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜੇ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਲਾਰਡ ਮੈਕਮਿਲਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵਾਰੰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਲਈ ਮੇਰੇ ਜਵਾਬ ਹਨ: -

(1) ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ;

(2) ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ;

254

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

(3) ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ; ਅਤੇ

(4) ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, 165 ਜਾਂ 165-ਏ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕੁਝ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਿਯਮਤਾ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 374 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਦੁਲਟ; ਜੇ. ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

"ਕੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

VOL. VIIM

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

255

ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?"

ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਦੇ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਤਹਿਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਨਵੰਬਰ 1953 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ, ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਦੁਲਟ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਨਵੰਬਰ 1953 ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਾੜੀ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭੱਜਿਆ-

"ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1898 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਪਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰੇ।"

ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ।

256

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਦੁਲਟ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਕਤੂਬਰ 1952 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ 1947 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਹੀ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਨੇ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਵੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 165 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਉਪਬੰਧ ਸਨ। . ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਪੜ੍ਹੋ-

"ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ, 1898 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ:

(a) ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ,

(ਬੀ) ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ, ਅਤੇ

(c) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਧਾਰਾ 165 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165-ਏ, ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ। , ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਾਰੰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।"

ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ।

ਦੁਲਟ, ਜੇ., ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਕ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਦੋਵੇਂ ਆਰਡਰ 10 ਨਵੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੇਸ ਅਸਲ ਵਿਚ 15 ਫਰਵਰੀ 1954 ਨੂੰ ਦੁਲਟ, ਜੇ. ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। , ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿੰਦੂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਾਡੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (1) ਇਹ ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 161, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, "ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 3? ਮੂਥਮ ਅਤੇ ਵਾਂਚੂ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਧਾਰਾ 156 (2) ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਹੈ।

258

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਥਮ, ਜੇ.- ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 3, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, ਨੇ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਧਾਰਾ 156, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। , ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਉਪਧਾਰਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਉਸੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੈਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ।

ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੇਸ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਪਾਟ. ਇਹ ਉਪਭਾਗ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ,

ਧਾਰਾ 161 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 165, ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 3, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਵੀਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੁਸਤਮ ਅਰਦੇਸ਼ੀਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1) ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਮੇਹਰੀ (2), ਧਾਰਾ 561, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਉਲਟਾ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 156 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 537 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਭੱਟ (3) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ, ਜੋ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਬੂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਇਸ ਹੱਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ-ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ-

ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰੇਲਵੇ ਐਕਟ, ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 537, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (1) ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰੀਵਿਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ। ਪ੍ਰਮੋਦ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ

ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੇ.ਸੀ. ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਦੇਬਾਬਰਤ ਮੁਖਰਜੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 156, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 161, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅੰਤਮ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ-

“ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 156, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ। ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੀੜੀ 1017 ਬੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 1947 ਦਾ ਐਕਟ ॥ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 156, ਫੈਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। . ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੇਲ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।”

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਲਾਲ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੈਂ 18 ਅਗਸਤ 1953 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਧਾਰਾ 156, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਕਲਕੱਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ

ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ--

"ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ। ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

263

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਫਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਕਿ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਬਿੰਦੂ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ।

264

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ 1953 ਦੀਆਂ ਦੋ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, 109-ਡੀ ਅਤੇ 122-ਡੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 24 ਅਗਸਤ 1953 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਧਾਰਾ 420, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਪਲਾਈਜ਼ (ਅਸਥਾਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਐਕਟ ਦੀ

ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਚ.ਐਨ. ਰਿਸਬੁੱਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇਸੀ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1949 ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਦਸੰਬਰ 1950 ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 15 ਮਾਰਚ 1951 ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਸ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 1952 ਦਾ ਐਕਟ XLVI ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸੰਬੰਧੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1951 ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦਸੰਬਰ 1950 ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰੀਮੀਨਲ ਆਰ. 122-ਡੀ ਆਫ 1953, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੇਰਵੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਤੱਥ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਹੀ ਸਨ, ਅਰਥਾਤ, 29 ਜੂਨ 1949 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਉਸੇ ਮਿਸਟਰ ਐਚ.ਐਨ. ਰਿਸਬੁੱਡ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਅਤੇ 420. ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਪਲਾਈਜ਼ (ਅਸਥਾਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ 2 ਫਰਵਰੀ 1951 ਨੂੰ ਸੀ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਲਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਸੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਤੱਥ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੋਈ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਆਨੰਦ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਸਥਿਤੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇੱਕ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ-

"ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਜਾਂ 165 ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।।

ਜੇ ਧਾਰਾ 5 (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ-ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। tion 5 (4), ਜਾਂ ਧਾਰਾ 5-A, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਖਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੁਝ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਰਿਹਾ ਹੈ

VOL. VIII)

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

267

ਕੇਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:-

"ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਧਿਆਇ XXVII ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ-

(ਈ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੰਮਨ, ਵਾਰੰਟ, ਚਾਰਜ, ਘੋਸ਼ਣਾ, ਆਦੇਸ਼, ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕੇਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ, * *

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-

"ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕੇਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"

ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅੰਤਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 190 (1), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"(a) ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ;

268

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ;

(ਸੀ) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ 1 (ਬੀ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 190 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ "ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ 1923 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਟਿਊਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸੰਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਆਇ XIV ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਿਤਲੇ 080 ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਟਿੱਪਣੀ, ਖੰਡ 1, ਪੰਨਾ 1080 'ਤੇ, 'ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਬਹੁਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਆਮ ਵਿਚਾਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਰਚਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 1952 ਦੇ ਐਕਟ XLVI ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 7 ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"(1) ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ 1898 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

(2) ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਰ ਜੁਰਮ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ, ਜੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 190, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।) ਦੀ ਧਾਰਾ 156, ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ 1 ਵਜੇ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 156 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ

270

ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ

[VOL. VIII

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਹੈ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 156 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਸ ਹਨ-

"(1) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਆਇ XV ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ,

(2) ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੇਸ ਉਹ ਸੀ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਦੂਜਾ ਉਪ ਧਾਰਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਭੱਟ ਮੰਜੂਨਾਥਭੱਟ ਮੱਤੰਗੜੀ (1), ਰੇਲਵੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਟ, ਜੇ., ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਿਰਜ਼ਾ, ਜੇ. ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ-

"ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੀ

ਖਾਸ ਅਫਸਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ, ਉਹ ਸਬੂਤ, ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੈ. ਏਸ਼ੀ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੱਜ, ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 561 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜਾਂਚਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ. ਨਿਯਮ 27 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਧਾਰਾ 157 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰੈਂਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ, ਆਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਜੁਰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੈਂਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੱਥ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ।

(ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਈ ਮਹਾਰਾਈ ਬਨਾਮ ਮਹਿਰੀ (1) ਹੈ।

ਰੁਸਤਮ ਅਰਦੇਸ਼ੀਰ ਬਨਾਜੀ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2), ਰਾਜਧਿਆਕਸ਼ ਅਤੇ ਗਜੇਂਦਰਗੜਕਰ, ਜੇ.ਜੇ., ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਬੇਤੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 3

ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਬਾਕੀ ਬਾਂਬੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਦੋਂ ਸੀ।

ਪਰਭੂ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੀਂਦ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਚੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 (4) ਵਿਚਲੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ,

ਪੁਲਿਸ, ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਸਲ ਤਰੀਕਾ ਮਾਮੂਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਨਹੀਂ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਰਸਮੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ, ਇਸਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 537, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲਾਜਯੋਗ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ . ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਸਮੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਪੁਲਿਸ, ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਰੀਟ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਹਨ।

ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।